

หนังสือชุดเทคนิคการเรียนรู้เคมี

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

อะตอมและตารางธาตุ

- ✕ เข้าใจง่ายและเรียนรู้ได้ไว
- ✕ ประกอบด้วยแบบฝึกหัดและข้อสอบ
เข้ามหาวิทยาลัย
- ✕ มีเฉลยละเอียดทุกแบบฝึกหัด

ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟลิक्सเซ็นเตอร์

เทคนิคการเขียนเคมี : อะตอมและตารางธาตุ

เขียนโดย ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

ISBN (E-book) 2026-0822-0104-1

จำหน่ายอีบุ๊ก สิงหาคม 2569

ราคา 59 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558

เนื้อหา รูปเล่ม และภาพประกอบในหนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์
ห้ามคัดลอก ยกเว้นได้รับอนุญาต

บรรณาธิการ กวิยา เนาวประทีป

ปก/รูปเล่ม ฝ่ายศิลปกรรม สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

จัดทำโดย

ทจก. สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

เลขที่ 45 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ : 0-2433-7755-7 โทรสาร : 0-2433-7703

จัดจำหน่ายในรูปแบบสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์โดย

บริษัท เกรท มีเดีย เอเจนซี จำกัด

85 ซอยบรมราชชนนี 75 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

โทร. 0-2433-7755-7, 086-330-6425

คำนำ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า เป้าหมายของการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้นมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับระดับชั้น

วิชาเคมีก็เป็นแขนงหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เขียนจึงได้จัดทำหนังสือ **เทคนิคการเรียนรู้เคมี : อะตอมและตารางธาตุ** เล่มนี้ขึ้นมา โดยมีทั้งโจทย์พื้นฐาน และโจทย์เอนทรานซ์เก่าผสมกัน ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงหลักการในแต่ละหัวข้อของวิชาเคมี และสนุกสนานไปกับการอ่านและการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตประจำวันของตนได้อีกด้วย

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู-อาจารย์ผู้สอนได้ตามสมควร หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใดผู้เขียนต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยความปรารถนาดี

ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

สารบัญ

1. อะตอมและอนุภาคมูลฐานของอะตอม	7
1.1 แบบจำลองอะตอมของดอลตัน (John dolton)	7
1.2 แบบจำลองอะตอมของทอมสัน (JJ Thomson)	7
1.3 แบบจำลองอะตอมของรัทเทอร์ฟอร์ด	13
2. เลขอะตอม เลขมวล และการเขียนสัญลักษณ์นิวเคลียร์ของธาตุ	15
2.1 เลขอะตอม	15
2.2 เลขมวล	18
2.3 การเขียนสัญลักษณ์นิวเคลียร์ของธาตุ	18
2.4 การคำนวณที่เกี่ยวข้องกับอนุภาคมูลฐานของอะตอม	18
3. การหาจำนวนอนุภาคมูลฐานในไอออน	21
4. ไอโซโทป ไอโซโทน และไอโซบาร์	26
5. โครงสร้างอิเล็กตรอนและแบบจำลองอะตอมของโบร์	29
5.1 ลักษณะและสมบัติของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า	29
5.2 สเปกตรัม	31
5.3 เส้นสเปกตรัมของไฮโดรเจน	32
5.4 การใช้แบบจำลองอะตอมของโบร์อธิบายอะตอมของไฮโดรเจน	33
6. โครงสร้างอิเล็กตรอนตามแบบจำลองอะตอมแบบกลุ่มหมอก	36
7. Ionization Energy (IE)	37

8. การจัดเรียงอิเล็กตรอนในอะตอม	40
8.1 หลักการจัดเรียงอิเล็กตรอน	41
8.2 หลักการจัดเรียงอิเล็กตรอนของธาตุทรานซิชัน ที่มีเลขอะตอม 21-30	41
8.3 การจัดเรียงอิเล็กตรอนในระดับพลังงานย่อย	42
8.4 การจัดเรียงอิเล็กตรอนในออร์บิทัล	45
9. Electronegativity (EN)	49
10. ตารางธาตุ (Periodic table)	49
10.1 วิวัฒนาการของการสร้างตารางธาตุ	49
10.2 ตารางที่ใช้ในปัจจุบัน	51
10.3 การแบ่งตารางธาตุออกเป็นตอนหรือเซต (Blocks)	53
10.4 คุณสมบัติของธาตุที่อยู่ในคาบเดียวกัน	53
10.5 คุณสมบัติของธาตุที่อยู่ในหมู่เดียวกัน	54
10.6 การเรียกชื่อธาตุ	54
10.7 สมบัติของธาตุตามหมู่และคาบ	54
แบบทดสอบอะตอมและตารางธาตุ	72

อะตอมและตารางธาตุ

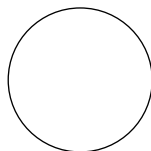
1. อะตอมและอนุภาคมูลฐานของอะตอม

อะตอม (Atom) เป็นภาษาที่มาจากภาษากรีก (Atomos) แปลว่าไม่สามารถแบ่งแยกต่อไปอีกไม่ได้ ในทางเคมี อะตอม จะหมายถึง อนุภาคที่ไม่สามารถแบ่งให้เล็กลงได้อีก

1.1 แบบจำลองอะตอมของดอลตัน (John Dalton)

แบบจำลองอะตอมของดอลตันสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ธาตุหรือสารประกอบใดๆ ก็ตาม จะประกอบด้วยอนุภาคที่มีขนาดเล็ก เรียกว่า อะตอม (Atom)
2. อะตอมของดอลตัน มีรูปร่างเป็นทรงกลม ไม่สามารถแบ่งให้เล็กลงได้อีก
3. อะตอมของธาตุชนิดเดียวกันจะมีคุณสมบัติเหมือนกัน แต่ถ้าอะตอมของธาตุต่างชนิดกันจะมีคุณสมบัติแตกต่างกัน
4. สารประกอบ เกิดจากธาตุตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปมารวมกันเกิดเป็นสารประกอบ ซึ่งจะมีเลขอัตราส่วนแตกต่างกันไปและเป็นจำนวนลงตัวน้อยๆ
5. อะตอมไม่สามารถสูญสลายหรือเกิดขึ้นมาใหม่เองได้

ภาพที่ 1 แบบจำลองของดอลตัน

1.2 แบบจำลองอะตอมของทอมสัน (JJ Thomson)

Thomson ได้ค้นพบ “อนุภาคอิเล็กตรอน” โดยศึกษาจากรังสีแคโทด ก่อนที่จะศึกษาเรื่องการทดลองของ Thomson เราควรจะรู้จักพื้นฐานของไฟฟ้าก่อน

1.2.1 การนำไฟฟ้า

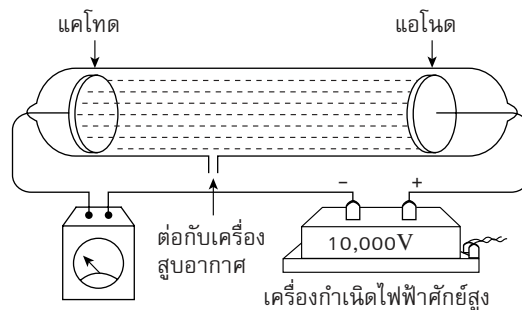
1. การนำไฟฟ้าของของแข็ง ของแข็งที่เป็นตัวนำและสามารถนำไฟฟ้าได้ ยกตัวอย่างเช่น โลหะต่างๆ ไป
2. การนำไฟฟ้าของสารละลาย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อิเล็กโทรไลต์ (Electrolyte) ยกตัวอย่างเช่น กรดซัลฟูริก (H_2SO_4) สามารถนำไฟฟ้าได้ เพราะมีอนุภาคทั้งไอออนบวกและไอออนลบ

ความแตกต่างของการนำไฟฟ้าของของแข็งและสารละลาย คือ ของแข็งสามารถนำไฟฟ้าได้โดยการที่อิเล็กตรอนเคลื่อนที่ แต่สารละลายสามารถนำไฟฟ้าได้โดยการแตกตัวเป็นไอออนบวก และไอออนลบ

3. การนำไฟฟ้าของแก๊ส แก๊สในสภาวะปกติจะไม่สามารถนำไฟฟ้าได้เลย ยกเว้นการเกิดปรากฏการณ์ฟ้าแลบ แต่ในบางสภาวะแก๊สจะสามารถนำไฟฟ้าได้มากขึ้น คือ ในสภาวะที่ความดันของแก๊สต่ำลง และมีความต่างศักย์ระหว่างขั้วไฟฟ้ามากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น หลอด Fluorescence เป็นต้น

1.2.2 หลอดรังสีแคโทด

ประกอบด้วย เครื่องกำเนิดไฟฟ้าศักย์สูง (ประมาณ 10,000 โวลต์) หลอดแก้วที่บรรจุแก๊สที่มีความดันต่ำ ปลายด้านหนึ่งเป็นขั้ว Anode (ขั้วบวก) และอีกข้างหนึ่งเป็นขั้ว Cathode (ขั้วลบ) เมื่อต่อให้ไฟฟ้าไหลครบวงจรแล้ว เราจะสามารถเห็นการเคลื่อนที่หรือการไหลของไฟฟ้าได้โดยมีการใช้ฉากเรืองแสงไว้ในหลอดแก้ว จะสังเกตเห็นกระแสนหรือรังสีชนิดหนึ่งพุ่งจากขั้วแคโทดไปยังขั้วแอโนด เรียกชนิดนี้ว่า “รังสี Cathode (Cathode Ray)”

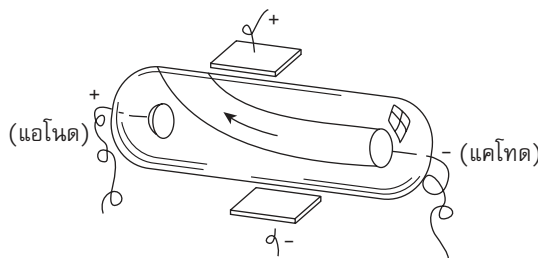

ภาพที่ 2 หลอดรังสีแคโทด

สมบัติของรังสีแคโทด

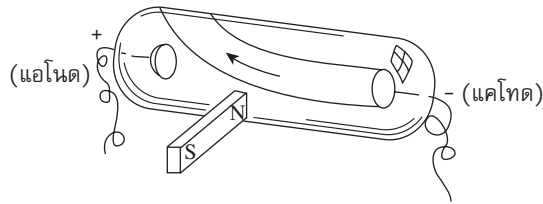
1. รังสีแคโทดสามารถเกิดการเรืองแสงได้ที่ฉากเรืองแสง (ฉากเรืองแสงจะฉาบด้วย ZnS)
2. รังสีแคโทดประกอบด้วยอนุภาคที่มีประจุลบ เรียกว่า “อิเล็กตรอน (Electron)”

โดยสามารถพิสูจน์ได้ จากการให้รังสีแคโทดอยู่ระหว่างขั้วไฟฟ้า พบว่ารังสีแคโทดจะเบนเข้าหาขั้วบวก

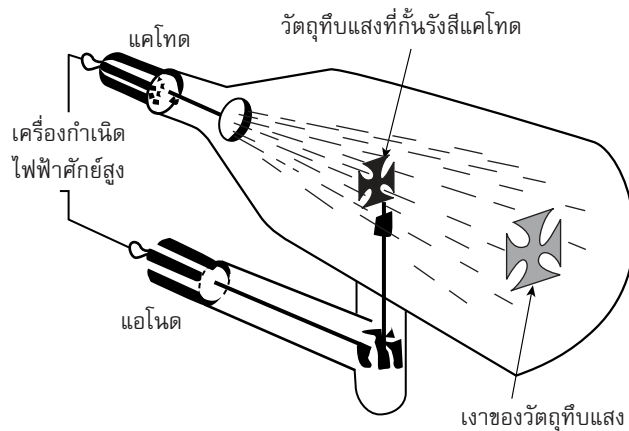
ภาพที่ 3 แสดงการเปลี่ยนแปลงรังสีแคโทดเมื่ออยู่ในสนามไฟฟ้า

3. เมื่อรังสีแคโทดอยู่ในสนามแม่เหล็ก รังสีแคโทดจะเกิดการเบี่ยงเบนจากแนวเส้นตรง

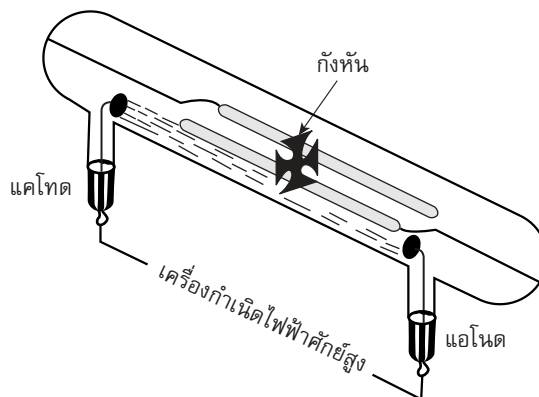
ภาพที่ 4 การเบี่ยงเบนของรังสีเมื่ออยู่ในสนามแม่เหล็ก

4. ถ้ามีวัตถุทึบแสงระหว่างขั้วแอโนดและแคโทด จะสามารถทำให้เกิดเงาได้ที่ฝั่งตรงข้ามกับขั้วแคโทด

ภาพที่ 5 การเกิดเงาที่ด้านหลังขั้วแคโทด

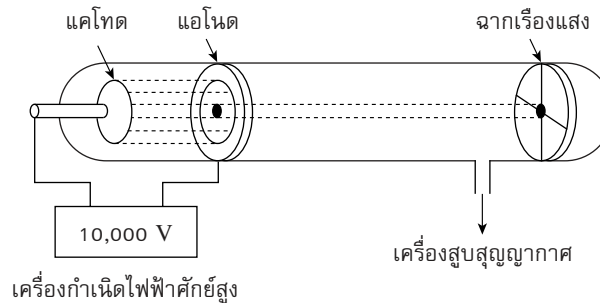
5. รังสีแคโทดเป็นอนุภาคที่มีมวล โดยพิสูจน์ได้จากน้ำกัมมันที่มีขนาดเล็กมาวางไว้ระหว่างขั้วแคโทดและขั้วแอโนด เกิดการเคลื่อนที่หรือการหมุนของกัมมัน

ภาพที่ 6 แสดงรังสีแคโทดเป็นอนุภาคมีมวล

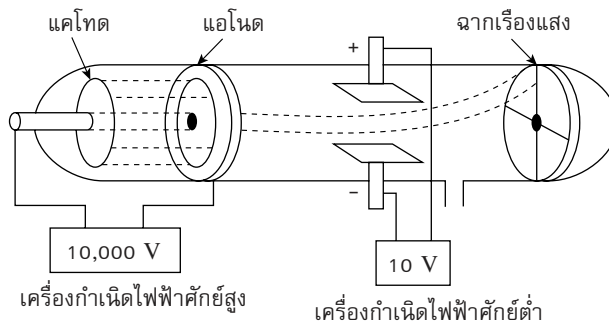
การค้นพบอิเล็กตรอน

Thomson สนใจปรากฏการณ์ในหลอดรังสีแคโทด จึงได้สร้างหลอดรังสีแคโทดที่เขาได้ดัดแปลงมาแล้วมาทำการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 7 หลอดรังสีแคโทดที่เจาะรูแอโนด

จากรูปภาพ จะมีการบรรจุแก๊สในหลอดรังสีแคโทด ซึ่งต่อกับเครื่องสูบลูมินูภาค เพื่อให้ความดันภายในหลอดลดลงจนเกือบเป็นสุญญากาศ ภายในมีขั้วที่ต่อกับเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสูง ที่ขั้วแอโนดจะมีการเจาะรูไว้ วางฉากเรืองแสงไว้ที่ด้านหลังของขั้วแอโนด พบว่าเกิดจุดสว่างขึ้นที่ฉากเรืองแสง Thomson จึงตั้งสมมุติฐานว่า น่าจะมีรังสีชนิดหนึ่งที่เคลื่อนที่จากขั้วแคโทดไปยังขั้วแอโนด หลังจากนั้น Thomson จึงทำการทดลอง โดย Thomson ได้ทำการเพิ่มขั้วไฟฟ้าเข้าไปอีก 2 ขั้ว ปรากฏว่ารังสีมีการเบนเข้าหาขั้วบวก หรือขั้วแอโนด ทำให้ Thomson เรียกชื่อรังสีนี้ว่า **รังสีแคโทด** เพราะเป็นรังสีที่พุ่งออกมาจากขั้วแคโทด และรังสีแคโทดนี้มีประจุไฟฟ้าเป็นลบ

ภาพที่ 8 หลอดรังสีแคโทดที่เพิ่มขั้วไฟฟ้า

หลังจากนั้น Thomson ได้ทำการทดลองต่อโดยเปลี่ยนชนิดของแก๊สและโลหะที่ใช้เป็นขั้วในหลอดรังสีแคโทด พบว่ามีรังสีพุ่งออกจากขั้วแคโทดไปยังขั้วแคโทดเหมือนเดิม และได้ศึกษาอัตราส่วนจำนวนประจุไฟฟ้าต่อมวลของอนุภาค จากการเพิ่มสนามแม่เหล็กเข้าไปในหลอดรังสีแคโทด คือ